

ANMELDELSER

Jens Möller: Godsen och den agrara revolutionen: arbetsorganisation, domänstruktur och kulturlandskap på skånska gods under 1800-tallet. (Meddelanden från Lunds Universitets geografiska institutioner. Avhandlingar, 106).

Lund University Press, Lund 1989. 153 s., ill. 23 cm. Pris ikke oplyst.

Denne lille bog præsenterer en doktorafhandling om udviklingen i Skåne i 1800-tallet.

Den første trediedel omhandler den agrare revolution. Her tages fat på såvel en præsentation af den teoretiske diskussion, af begrebet den agrare revolution, på udviklingsforløbet forskellige steder i Europa som på den svenske omlægning, der hovedsagelig fandt sted i 1800-tallet. Første del afsluttes af et kort rids af godsforskningen og en præsentation af godsernes udvikling før 1800-tallet. Hovedparten af bogen er helliget empiriske studier af udviklingen i Skåne. Det illustrerer, hvorledes ejendoms- og driftsforholdene ændres, og hvorledes det afspejles i landskabets bebyggelses- og ejendomsmønstre. Fremstillingen bygger på et par eksempler.

Jordforbedringsrolle for landbrugsudviklingen behandles, specielt belyses hvorledes dræning og engvanding har været vigtige drivende faktorer i udviklingen. Jernbanernes betydning for landbrugets (godsernes) omstilling i retning af eksportprodukter har været stor. Det gjorde banerne til yndet investeringsobjekt for godserne, som til gengæld fik en ikke uvæsentlig indflydelse på baneføringen – et forhold, som også behandles i afhandlingen.

Bogen er først og fremmest et historisk-geografisk studie af en mindre landbrugsregions udvikling i 1800-tallet, hvor hovedvægten er lagt på de historiske komponenter. Den mere nuancerede redegørelse for det kulturlandskab, som er nævnt i undertitlen, finder man kun i begrænset omfang.

Anette Reenberg

Henry Nol Le Houérou: The grazing land ecosystems of the African Sahel. (Ecological studies, 75).

Springer, Berlin 1989. X, 282 s., fig. 25 cm. DEM 168.-.

N.H. Le Houérou er et velkendt navn for de, der har beskæftiget sig med udnyttelsessystemer i de semi-aride områder i Sa-

haras randzone, og det er dermed en mand med stor erfaring, som har forfattet denne bog.

De første to trediedele er en generel introduktion til græsnings-økosystemerne i Sahel. Her behandles det fysiske miljø, flora og vegetation, wild-life, tam-dyr samt landbrugets udnyttelsesstrategier.

Selv om pladsen er begrænset, bliver man utroligt bredt informeret om de forskellige temaer. Det præsenterede materiale er up-to-date og refererer til forskningsresultater fra midten og slutningen af 1980'erne. Omfanget og detaljeringsgraden varierer noget fra tema til tema og vegetationen ofres gennemgående den største opmærksomhed.

Teksten refererer løbende til den omfangsrige litteraturliste og anviser på den måde gode muligheder for at gå videre i detaljer med stoffet. Til gengæld bliver behandlingen ofte så kortfattet, at læsere uden forkundskaber i emnet vil savne en mere dybtgående diskussion. Og den lidt håndfaste fremstilling "skjuler" til tider de karakteristiske og meget store variationer i landbrugsstrategier, udbytter, ressourceudnyttelse etc. I et enkelt kapitel er tabelnummereringen ikke blevet justeret rigtigt, så henvisningerne bliver forvirrende. Men disse ting er småindvendinger i forhold til det gedigne præg, som ellers er kendetegnende for bogen som generel introduktion til de behandlede emner.

I bogens sidste halvdel præsenteres et case study fra Senegal. Hovedvægten er lagt på at redegøre for det monitoringsprogram, som har været gennemført her siden midten af 1970'erne, og som bl.a. har benyttet sig i udstrakt grad af remote sensing. Her er mange detaljer medtaget, men netop inden for dette felt går udviklingen så hurtigt, at informationer om forskningsresultater hurtigt vil blive forældede. Men den første del af bogen er i sig selv nok til at anbefale den som en samlet introduktion til væsentlige træk vedrørende økosystemerne i Sahel.

Anette Reenberg

The Atlas system of Morocco: studies of its geodynamic evolution. Ed. Volker H. Jacobshagen. (Lecture Notes in Earth Sciences, 15).

Springer, Berlin 1988. VI, 499 s., ill. fig. 24 cm. DEM 98.-.

Bogen indgår som nr. 15 i Lecture Notes in Earth Sciences, der udgives af Springer-Verlag. Den er et resultat af en konference

om de geodynamiske aspekter af Atlas systemet. Den geologiske opbygning i relation til pladetektonik og resultater af de nyeste geotekniske undersøgelser behandles indgående.

Bogen giver en god geologisk baggrund for geografiske studier i denne nordvestlige del af Afrika.

B. Hasholt

Landslides = Glissements de terrain: proceedings of the 5. International Symposium on Landslides: 10-15 July 1988, Lausanne. Ed.: Christophe Bonnard. Vol. 1-3.

Balkema, Rotterdam 1988-90. 1.564 s. (i 3. bd), ill. 30 cm. NLG 455.-.

De tre bind præsenterer i 22 gengivne foredrag og 217 artikler en lang række aspekter med relation til skræntprocesser. Problemerne vedrørende instabilitet på skrænter behandles multidisciplinært, idet mange både videnskabelige og tekniske indfaldsvinkler er repræsenterede. Således behandles fænomernes geologi og geografi, moderne målemetoder til dels med sigte mod opstilling af modeller til forudsigelse af processernes forløb og en række tekniske metoder til stabilisering af skræntprocesser. Som selvstændigt emne behandles de instabile formationers særlige karakteristika i Alperregionen, hvor også konsekvenserne for de udsatte samfund belyses i en række bidrag.

Bjarne Holm Jakobsen

Delvin Seymour Fanning, Mary Christine Balluff Fanning: Soil: morphology, genesis and classification.

Wiley, New York 1989. XX, 395 s., ill. 25 cm. Pris ikke oplyst.

Vigtige emner inden for jordbundsgeografien er behandlet i denne lærebog, der sigter mod en basal indføring i emnerne jordbundsdannelse, jordbundsmorfologi og jordbundsklassifikation. Med udgangspunkt i en gennemgang af de jordbundsdannende processer behandles de forskellige morfologiske karakteristika. Gennemgangen af jordbundstyperne er struktureret ud fra "Soil Taxonomy" klassifikationssystemet, men også ældre USDA systemer med rødder tilbage til det russiske system omtales. Variationer og ligheder mellem forskellige jordbundstyper og disses geografi er et centralt emne for bogen og analyseres systematisk ved brug af de klassiske idéer om jordbundsdannende faktorer. Ud over at være velegnet som grundbog i jordbundsgeo-

grafi ved en videregående uddannelse vil bogen også med udbytte kunne bruges som opslagsbog.

Bjarne Holm Jakobsen

Sheila Ross: Soil processes: a systematic approach.

Routledge, London 1989. X, 444 s., ill. 24 cm. GBP 75.-.

Som titlen ikke kun antyder, omhandler bogen processer i jordbunden og på et niveau, hvor et bredt kendskab til flere emner inden for jordbundslæren er en forudsætning. Bogen kan betragtes som et bindeled mellem bøger af deskriptiv karakter, hvor jordbundsprofiler og den geografiske fordeling af jordbundstyper gennemgås, og bøger der omhandler specifikke processer – fx kation/anion reaktioner med partikeloverflader – ud fra kemiske og fysiske modeller.

Bogen er inddelt i 4 hovedafsnit med det formål at præsentere et hierarki af processer med stigende kompleksitet: 1) Processer der danner jordbundens udgangsmateriale, 2) processer der danner jordbundens horisonter, 3) dynamiske processer i rodzonen, 4) processer der skyldes menneskets indgriben og behandling af jorden. Derigennem får man også en idé om jordbundsprocessernes rumlige og tidsmæssige skala. Bogen er dog begrænset til kun at omhandle processer i tempererede områder.

Den indeholder mange litteraturhenvisninger, hvilket betyder, at flere afsnit kan anvendes som oversigtsartikler og indgang til nærmere studie af de pågældende emner. Desværre indeholder bogen nogle skønhedsfejl i form af ukorrekte henvisninger til formler og sider, men alt i alt er det absolut en god bog.

Henrik Breuning-Madsen

The World Bank Atlas 1989.

The World Bank, Washington, D.C. 28 s., ill. 24 cm. USD 5.95.

Lækker lille tryksag, ca. 40 oplysninger i tal for klodens lande og en halv snes kort suppleret med diagrammer viser den økonomiske udvikling og mangel på samme. Kortene er i flotte farver, der næppe kan kopieres, men som fint viser de regionale forskelle. Den store tabel giver materiale til mange timers interessant sysler.

Henning Mørch

Dietmar Henze: Enzyklopädie der Entdecker und Erforscher der Erde.

Lieferung 12, 1988: La Ro-Law.S. 151-286. 28 cm. ATS 650.-.

Lieferung 13, 1989: Low-McMinn.S. 287-414. 28 cm. ATS 650.-. Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, Graz.

Udgivelse i hefter, hvor teksten begynder og ender midt i en sætning, er en pestilens for modtager, men måske en fidus for udgiver. Med disse 2 hefter er man vel godt halvvejs. Nogle biografier giver blot et par linier evt. uden henvisninger - uden eller med meget begrænset informationsværdi. Diego Machucu opdagede 1539 floden S. Juan, Nicaragua. Eksemplet viser den generelle synsvinkel; man må vel formode lokale har haft et vist kendskab – vasket, svømmet, fisket, druknet i den flod. Styrmand Makkink "skønt meget ung" besejlede 1878 Batang Hari, Sumatra, og foretog adskillige astronomiske stedsbestemmelser. Eneste dansker i denne omgang er vist Peter Lassinius, der rejste med Bering. Ældste opdagelsesrejsende er den romerske Sahara-rejsende Maternus. Til det mere kuriøse stof hører den franske de la Marini re, der var med på et dansk ishavstogt 1653 og siden udgav nogle meget vidtløftige skildringer; Nordenskiöld kaldte ham Nordhavets Münchhausen.

Det kan altid diskuteres, om den rette fordeling er 8 sider til Alex. Mackenzie og Ludwig Leichardt, 11 til Magellan, 16 til Feodor Petrowitsch Litke; Livingstone får godt 20 af de 2-spaltede sider med 3 spalter henvisninger. De fleste får i det mindste en halv spalte og et par henvisninger. Anmelderen har en udokumenteret mistanke om nogen overvægt med hensyn til mellemeuropæiske opdagere. Men hvad er vel objektivitet? I alle tilfælde må der foretages mange valg; noget afhænger givetvis også af grundmaterialets tilgængelighed. Som helhed er det et grundigt værk og en guldgrube for opdagelsesrejseshistorieinteresserede.

Henning Mørch

John Small & Michael Witherick: A modern dictionary of geography. 2. ed.

Arnold, London 1989. 247 s., ill. 24 cm Paperback ed.: GBP 8.95. Boards: GBP 25.-.

Udarbejdet i samarbejde mellem en natur- og en kulturgeograf. Der er en rimelig balance mellem fagets mange delfag. Der er cirka et hundrede ny stikord. Der er 10 nye illustrationer, hvilket er alt for lidt, da det er den mest åbenbare fejl ved bogen, at der

er for få illustrationer. Litteraturhenvisning - enten for de enkelte stikord, hvilket ville være det herligste, men også fordyrende og arbejdskrævende, eller til en håndfuld centrale, mere omfattende værker – ville have været godt. Som helhed et godt og billigt bud på en opslagsbog, som mange kunne have god gavn af.

Henning Mørch

Bibliographia Cartographica, vol. 15 (1988). Red. Lothar Zögner.

Saur, München 1989. XI, 260 s., 21 cm. DEM 120.-.

Nyttig hånd- og årbog for kartografisk interesserede. Inddelt i tematiske og regionale afsnit. En håndfuld snedige forsøg på at "overliste" den – med skyldig hensyn til udgivelsesår - faldt så absolut ud til redaktionens fordel.

Henning Mørch

Andrew Goudie: The human impact on the natural environment. 3. ed.

Blackwell, Oxford 1990. XI, 388 s., ill. 25 cm. GBP 30.-.

Bogen har beholdt sit tidligere omfang, men er gennemgribende revideret. Der lægges mere vægt på en række problemkredse, der er kommet i vælten i det sidste årti – især m.h.t. atmosfæren. Bogen spænder vidt, og derfor er det uretfærdigt at gå i detaljer med et og andet, som en og anden ville have hånderet anderledes. Som helhed er bogen velskrevet, veldisponeret og velillustreret. Der er gode eksempler, gode stikord og gode referencer. Den er et godt eksempel på integreret, funktionel geografi. Det er en anbefalelsesværdig introduktionsbog, der må være guf i lyset af den seneste gymnasiegeografivejledning.

Henning Mørch

Sven Illeris: Services and regions in Europe.

Gower Publishing Company, Aldershot, Avebury 1989. XIV, 222 s., 23 cm. GBP 25.-.

Bogen er en engelsksproget udgave af 'Service og lokal erhvervsudvikling' fra 1987. Den indledes med en diskussion af servicebegrebet; de almindeligt anvendte definitioner er negative, dvs definerer begrebet som ikke-produktion, ikke-fysiske varer etc. dvs en restgruppe. Men når ca 70 % af arbejdsstyrken er beskæftiget i denne kategori må der en mere nuanceret begrebsdannelse og -analyse til. Det forsøger forfatteren gennem en kort, men god diskussion. Efterfølgende diskuteres forskel-